

Jaroslav Popovec

V ROKU 2008 NÁJDENÉ CIRKEVNÉ ZÁSTAVY V ČIRČI VEDÚ DO MUSZINY ČO MAJÚ „VÝCHODNÝ“ ČIRČ A „ZÁPADNÁ“ MUSZYNA SPOLOČNÉ

Kristova Cirkev je katolícka, čo znamená všeobecná (od gr. katolikós, staroslovanský-soborna). Táto všeobecnosť zaručuje spásu ľuďom všetkých čias, kultúr a civilizácií, všetkých národov, národností a plemien. Práve všeobecnosť Cirkvi je garantom, že Kristova Cirkev bude podporovať rozvoj všetkých obradov. Príkladom je práve Východ, kde takmer každý národ, ktorý vstúpil do všeobecnej Cirkvi, má vlastnú kultúru, písomnosť, svoj vlastný jazyk i obrad.

Takto to učí aj II. Vatikánsky koncil, kde v „Dekréte o východných cirkvách“ môžeme čítať:

Katolícka Cirkev má vo veľkej vážnosti ustanovizne, liturgické obrady, cirkevné tradície a spôsob života východných cirkví. ... rozmanitosť v Cirkvi nielenže nie je na škodu jej jednote, ale ju skôr robí očividnou... A teda, katolícka Cirkev chce, aby zostali zachované bez narušenia tradície jednotlivých miestnych cirkví a obradov...

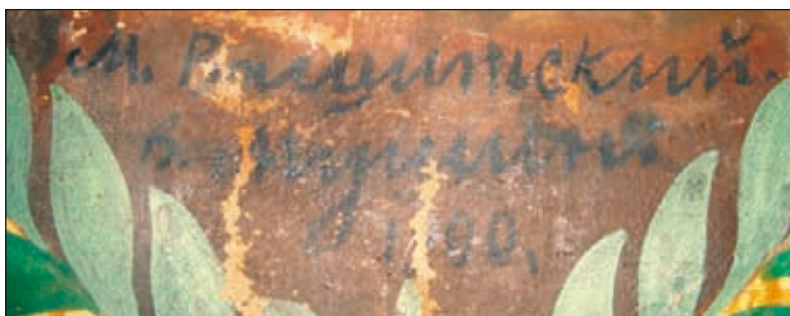
K tomuto bohatstvu obradov patrí aj obrad staroslovanský. Naším predkom bol darovaný bratmi zo Solúna Konštantínom a Metodom v roku 863, keď obidvaja ako misionári prišli na územie Veľkej Moravy. Tu doniesli preklady Svätého písma, liturgické texty a abecedu v slovanskom jazyku. Po obhajobe v Ríme pápež Hadrián II. potvrdil slovanskú bohoslužbu a Metoda ustanovil za arcibiskupa. Konštantín po ochorení vstúpil v Ríme do jedného z gréckych kláštorov a prijal rehoľné meno Cyril. V roku 869 tu zomrel a pochovali ho v Ríme. Neskôr v roku 880 pápež Ján VIII. osobitným privilegiom opätovne schválil slovanskú liturgiu a rozhodol o vytvorení novej cirkevnej veľkomoravskej provincie. Do jej čela postavil arcibiskupa Metoda. Takto sa mohol rozvíjať obrad a bohatá východná tradícia. Jej vplyv môžeme pozorovať u všetkých slovanských národov. Jedným z týchto národov sú aj Rusíni – národ, ktorý si zachoval po celé stáročia slovanskú liturgiu a iné bohoslužby, čerpal z bohatej byzantskej tradície a rozvíjal toto bohatstvo. Až dodnes je zjavné na mnohých dedinách východného Slovenska s rusínskym etnikom.

Takouto je aj Čirč, dedina s viac než tisícokou obyvateľov, ktorej vznik siaha až pred rok 1300 a ktorá je známa od roku 1898 ako pútnické miesto Prešovského arcibiskupstva. Keďže sa nachádza blízko poľského pohraničného územia, tak dnes, ako aj v minulosti, bol medzi dedinami na slovenskej a poľskej strane živý obchodný a náboženský ruch, dobré susedské a rodinné vzťahy, vzájomná pomoc a podpora. V archíve farského úradu v Čirči môžeme aj dnes čítať, že dedinčania z Čirča povozmi chodievali už okolo

roku 1890 do Tyliča, aby kúpili šindle na opravu strechy cirkevnej školy a chrámu. Veriaci z Mochnačky, Powrozніка a Mušiny prichádzali každoročne na odpustovú slávnosť do Čirča, rodiny ku krstínám si pozývali za krstných rodičov dedinčanov z Leluchowa či Dubneho. Mnohí si našli svojho životného partnera na jednej či druhej strane hraníc. Svedectvo vzájomného prepojenia dokumentuje aj posledný nález v Čirči v máji 2008. Ide o tri cirkevné zástavy, ktoré boli nájdené pri oprave kaplnky na jej povale. Prvá je z roku 1898 a meno autora nie je uvedené, ďalšie dve sú z roku 1900 aj s uvedením mena. Podľa štýlu maľby ide o toho istého autora na všetkých troch nájdených zástavách.

Cirkevné zástavy sa požívajú dodnes pri rôznych cirkevných slávnostiach, ako sú púte, sviatky chrámu, pohreby a pod. Používa ich tak východná, ako aj západná cirkev. Nájdené zástavy sú vzácné nielen pre svoj dnes vyše storočný vek, ale že sú maľované priamo na maliarskom plátne, čo znamená, že sú vyhotovené v celku a ich autor – maliar sa podpísal. Nápis je v slovanskom písme tohto znenia: „**M. Valciňskij, v Mušini, 1900**“.

Išlo teda o cirkevného maliara M. Valciňského, ktorý žil alebo pôsobil v neďalekej Mušine. Ten najprv vyhotovil zástavy pre chrám v Čirči (poznámka: stále sa zhotovili dve zástavy) v roku 1898 a o dva roky neskôr aj pre kaplnku na pútnickej hore zvanej Uhliská. Práve tu sa trom dievčatám z Čirča, ktoré pásli dobytok, okolo roku 1896 ukázal („zjavil“) neznámy starec (v ľudovej tradícii sa drží verzia, že to bol Kristus v podobe starca), ktorý svojou palicou zabodnutou do zeme otvoril prameň, ktorý uzdravoval. Starec poslal dievčatá ku kňazovi Jánovi Janovičovi s odkazom, aby sa na tomto mieste postavila kaplnka, kam budú prichádzať veriaci k modlitbe a kde budú aj uzdravenia. Odkaz starca postaviť kaplnku sa začal naplňovať až o dva či tri roky neskôr, keď nastali veľké záplavy a dedinčania ich pripisovali práve nesplneniu starcovej prosby. Podľa štýlu a kvality maľby na nájdených zástavách nešlo o ľudového maliara (tzv. samouka), takže musel absolvovať základy maliarstva alebo maliarsku školu a svojimi prácami sa dostal do povedomia verejnosti.

Mušina aj v minulosti bola známa tým, že tu pôsobili cirkevní maliari. Dokumentuje to aj dnes známa ikona – obraz v Krajskom múzeu v Košiciach. Ide o východnú ikonu s výjavom posledného súdu. Aj tu sa maliar – ikonopisec, čo nie je častým zvykom, podpísal slovanským písmom tohto znenia: „Roku bo 1652, mca avgust, dňa 1, prez mnohohrišneho raba božija Pavla, maľarja mušinskoho“ [preklad: V Božom roku 1652, mesiac august, prvého. Cez veľmi hrišneho služobníka Božieho Pavla, maliara mušinského].

Možno je na mieste opýtať sa: bola v Mušine nejaká maliarska alebo ikonopisecká škola? A ak bola, kto bol jej zakladateľ a dokedy existovala? Je zaiste vecou ďalšieho

skúmania, či sa nájdu odpovede na tieto a podobné otázky. Jedno je isté – cirkevné zástavy v Čirči a ikona v Košiciach sú svedkami, ktorí nám odhaľujú len časť odpovede – cirkevní maliari v Mušine žili a tvorili.

Použitá literatúra a pramene:

Artos, roč.IV, č. 1/2008, 2/2008, s. 22 – 23, vydáva Spolok sv. Jána Krstiteľa.

Annales Musei culturae Ucrainiensae Svidnik, Vedecký zborník múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku, č.4, kn. 2, s. 137.

Archív Gréckokatolíckeho farského úradu v Čirči.

Od redakcji:

Mgr. Jaroslav Popovec je farárom v Čirči.